

Obsah

Pro ty, kteří neskákají rovnýma nohama do vody... (úvodník)	1
<i>P. Gorazd Cetkovský, O.Carm</i>	
Nikdo nezná Ježíše.....	2
<i>Christophe Dumont</i>	
Křest Páně (biblická meditace k prvnímu tajemství růžence světla) – 1. část	4
<i>P. Vojtěch Brož</i>	
Poznámky ke karmelitánské řeholi – 2. část.	14
<i>Podle P. Keese Waaijmana, O.Carm.</i>	
Jan Matěj Rolsberg, dobrodinec Kostelního Vydří, který si přál nebýt v modlitbách zapomenut.	19
<i>P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.</i>	

Pro ty, kteří neskákají rovnýma nohama do vody

a v časopisech čtou úvodníky, přidám nyní několik slov komentáře k článkům na dalších stránkách tohoto čísla.

Úvodní meditace je zařazena na první místo úmyslně – pro její tematiku. Zaměřuje se přímo na Krista, který je alfou i omegou naší víry. Ať už Vám autorovo rozjímání „sedne“ víc nebo méně, bezesporu je příležitostí znovu si uvědomit, jak těžké je vyjádřit slovy a sdělit druhým naše uchvácení Kristem, ty okamžiky jeho citelné blízkosti, z níž se nám zatočí hlava a zahoří srdce. Jak nesnadné je něco z toho „vysvětlit“, i druhé k tomu navést...

Stěžejní článek o křtu Páně, nejdelší z tohoto čísla, je plodem roku růžence, a i když letošním říjnem tento rok už končí, doufám, že budeme moci uveřejnit i další meditace P. Vojtěcha Brože o ostatních tajemstvích růžence světla. Důkladně se tak může obnovit a prohloubit naše porozumění tolik známým kapitolám Písma. Bohu díky za takový solidní základ pro naši osobní modlitbu.

Další část Poznámek o karmelitánské řeholi nás sice ponoří do atmosféry doby sepsání Řehole, ale pokouším se na závěr připojit několik praktických rad přímo pro nás dnes.

A poslední článek vlastně nepřímě zve do Kostelního Vydří na pouť. A navíc: dozvědět se zase něco víc o historii tohoto našeho poutního místa. Pokud Vám to letos do zimy už nevyjde, pak jistě v příštím roce!

Požehnané čtení a zažití!

P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.

Nikdo nezná Ježíše...

Christophe Dumont

„V ten čas se Ježíš ujal slova a řekl: *‘Velebím tě, Otče, Pane nebe a země, že když jsi tyto věci skryl před moudrými a chytrými, odhalil jsi je malicherným; ano, Otče, tak se ti zalíbilo. Všechno je mi dáno od mého Otce. A nikdo nezná Syna, jenom Otec, ani Otce nezná nikdo, jenom Syn a ten, komu to chce Syn zjevit’*“ (Mt 11,25-27).

1. Znovu si v klidu přečti tento úryvek: je to znamenitá Ježíšova modlitba, dikůvzdání, které vypovídá zároveň o Otci i o nás. „Tyto věci“ se týkají „tajemství nebeského království“, jak se náš Pán vyjadřuje o něco dále (srov. Mt 13,14).

Těmto tajemstvím se nenaučíš na základě vědeckých pouček či pouhého rozumování. Pouze tehdy, když se s vírou otevřeš Ježíšovu příběhu, jeho slovu a Duchu, může ti Otec něco z nich „odhalit“. Dokonce i ten, kdo je „moudrý a chytrý“, musí udělat *krok navíc* a oddat se tomu něčemu většímu a božskému, co Otec vyznačuje v Ježíši.

2. Neboť je to Ježíš, kdo nám dává poznat Otce. V tomto smyslu Ježíš odpovídá Tomášovi: „Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne. Kdybyste znali mne, znali byste i mého Otce.“ A Filipovi: „Kdo viděl mne, viděl Otce. Já jsem v Otci a Otec je ve mně“ (srov. Jan 14,6.9n.).

V Ježíši se Boží „tajemství“ objasňuje: ne zcela, ale dostatečně na to, abychom v něm našli „cestu“ k Otci (srov. Jan 14,6) a v něm poznali „Syna“: Boha z Boha a Světlo ze Světla, jak se modlíme ve Vyznání víry.

Ostatně, je zajímavé si povšimnout, že ve Starém zákoně je Bůh označován jako Otec pouze čtyřikrát. V Novém zákoně, který obsahuje mnohem méně knih, je tomu tak 258krát. Tato úchvatná novost pochází od Ježíše. Je tomu tak proto, že on mluvil o Bohu: „Otec...“

3. Zastavme se nyní u té krátké a tajemné věty: „Nikdo nezná Syna“. Domníváš se, že znáš Ježíše? Jistě, znáš jej a víš o něm mnoho věcí z evangelia, z modlitby, ze svého studia.

Ale znáš jej důkladně? Do hloubky? Dokážeš jej „rozluštit“? Mýlíš se! Jako „Syn“ má Ježíš svou *osobní identitu* v Trojici.

Je tou nejmilovanější a zároveň naprosto Neznámou osobou na této zemi.

Bylo o něm napsáno bezpočet knih, ale žádná nám nemůže odhalit jeho božskou hlubinu. Nemáme o něm nic než jen „drobné portréty“, jak se vyjádřila jedna kontemplativní osoba: pouhé záblesky, částečná vyobra-

zení, momentky. Ale probádat jeho nejvlastnější skutečnost? To není na tomto světě možné. Opravdu do hloubky „nikdo nezná Syna“.

„Víra nám opravdově daruje Boha“, napsal svatý Jan od Kříže, ale temným způsobem, nevidíme nic než „náčrt“.

„Nyní vidíme jen jako v zrcadle, nejasně“, píše svatý Pavel, ale v nebi „uvidíme tvář v tvář“ (1Kor 13,12). Tehdy budeme Ježíše poznávat plně v jeho božské hlubině.

4. Přesto však! V tomto životě znát je méně důležité než *milovat*. Milovat: to je první přikázání, Ježíšova výslovná touha. Žádá nás, abychom „přebývali v něm“ (Jan 15,4), sjednocení s ním. Celá naše existence může být skrytá v něm: práce i mluvení, naslouchání i odpočinek.

On je přítomný. Skrytým, ale reálným způsobem. On je tím „pokladem, skrytým v poli“ našeho života (Mt 13,44). On je tou vzácnou perlou. On je nám velmi blízko. Pozorný. Přístupný. Milující. Je silou, která pobízí.

5. Čím více někoho milujeme, tím více v nás, byť skrytě, roste ono *poznání srdcem*, které snad neumíme vyjádřit učenými pojmy, ale které nám tolik pomáhá lépe znát „jej“, lépe znát „ji“.

Láska tě činí bystrozrakým: každý detail týkající se milované osoby pronikáš, každý náznak chápeš, každé poselství přijímáš. Psychologie toho druhého se ti stává důvěrně známou. Nejde zde o „vědecké“ poznání. Jde o lepší poznání: poznání intuitivní, takřka „přirozené“, „poznání moudrosti“.

Světcí, velcí ve své lásce ke Kristu, o tom velmi hojně vypovídají. Pavel se cítí být „uchvácen“ Kristem: pro něj je „poznání mého Pána Ježíše Krista nade vše“ (Flp 3,8). Svatý Jan od Kříže mluví o „temném láskyplném poznání“ Páně a přirovnává je ke „zlatému dolu“, plnému neznámých žil, které je třeba stále objevovat.

Alžběta od Trojice prosí ve své slavné modlitbě, aby „mě každý okamžik uváděl hlouběji do hloubky vašeho Tajemství“. V *Dějínách duše* píše Terezie z Lisieux, že jedinou věcí, o kterou usiluje, je „věda lásky“.

Poznat Krista znamená nalézt život. Odtud pramení velká touha apoštola Pavla uvést nás do „neproniknutelného Kristova bohatství“, abychom „poznali lásku, která přesahuje veškeré poznání“ (Ef 3,8.19).

(Z francouzštiny přeložil VoH.)

Křest Páně

(biblická meditace k prvnímu tajemství růžence světla)

1. část

P. Vojtěch Brož

Úvod

Ježíšův příchod k Jordánu, pokorné sestoupení do jeho vod a přijetí křtu z rukou Jana patří k nejvýznamnějším událostem Ježíšova života a tedy dějin spásy vůbec. Důležitost, kterou tomuto okamžiku přikládá nejstarší evangelní tradice, vyplývá z toho, že právě do křtu pokládá počátek evangelia a Ježíšovy historie (srov. Mk 1,1.9). Nejde přitom jen o zahájení Ježíšovy veřejné činnosti. Jde o mnohem více. Ježíšův křest můžeme řadit mezi *tajemství* naší spásy, podobně jako jeho vtělení, narození, smrt, vzkříšení, nanebevstoupení, seslání Ducha svatého...

Řekneme-li „tajemství“, máme na mysli spásonosnou událost, tedy děj, který je obtížně spásným smyslem a který je zároveň zjevením. Dějiny spásy jsou dynamické a mají lineární průběh. Jedna událost následuje za druhou, nový děj vždy navazuje na předchozí a překonává ho. Dějiny spásy směřují k bodu omega, k naplnění. Každá událost, která ještě neleží v tomto bodě, je krokem k němu, důležitým článkem řetězce, ne však ještě cílem. Tak tomu je, díváme-li se na dějiny spásy „horizontálně“. Každá jejich událost má však také svou „vertikální“ dimenzi. Z Božího nadhledu můžeme plnost Boží přítomnosti vnímat všude. Už s Abrahámem mluvil Bůh, i jemu adresoval své slovo, které je konec konců jediné: Slovo, které bylo na počátku u Boha (Jan 1,1), i jemu dal toto své nedílné Slovo a v něm sebe sama. Bůh je věčný. Stále stejný. V každé spásné události můžeme proto vnímat celého Boha při uskutečňování jeho plánu. Každý článek řetězce v jistém smyslu zahrnuje články ostatní, odkazuje na ně. Jako platí o dvou zákonech jako celcích, že „ve Starém zákoně se skrývá Nový a Nový zákon zjevuje Starý“ (Augustin), tak to může platit i o jednotlivých následných událostech dějin spásy. Každá nová zjevuje dokonaleji to staré, co zase už v sobě jaksi zárodečně obsahovalo to nové.

Tak i události Ježíšova života můžeme chápat v tomto světle: jako naplnění starozákonních dějin a jako přípravu na vyvrcholení celých dějin spásy ve velikonočním tajemství. Právě takto představují evangelisté celý Ježíšův život od samého dětství. Všechno je naplněním starozákonních předobrazů a zaslíbení a všechno ukazuje ke kříži a zmrtvýchvstání. V této perspektivě se pokusíme přiblížit i k tajemství Ježíšova křtu. I zde se naplňuje Starý zákon a otvírá se cesta k velikonočnímu tajemství a skrze ně se otvírá cesta pro nás. Zároveň, podobně jako každé jiné

tajemství, i toto, a právě ono, doslova „otvírá nebe“, umožňuje vertikální pohyb vzhůru, až k Bohu, který právě zde vykonává vertikální pohyb dolů na zem.

Starozákonní předobrazy

Ježíšův křest – ve spojení s velikonočním tajemstvím – představuje vyvrcholení dlouhé tradice vyvoleného národa, naplnění starých předobrazů, a zároveň nový počátek. Ježíšův křest se nachází mezi Starým zákonem a naplněním ve velikonočním tajemství a takto je otevřen Církvi. Od Ježíšova křtu, chápaného stále ve spojení se Starým zákonem a s velikonočním tajemstvím, odvozuje Církev křest, který sama udílí. Při svěcení křestní vody o Veliké noci se Církev modlí k Bohu: „Stvořil jsi vodu a při různých příležitostech jsi ukazoval, že její účinky naznačují náš křest.“ A jmenuje nejprve Ducha, vznášejícího se při stvoření nad vodami, dále potopu, vysvobození z egyptského otroctví převedením Rudým mořem. Potom modlitba zmiňuje Ježíšův křest, probodení jeho boku, z něhož vyšla krev a voda, a nakonec jeho vyslání učedníků do světa, aby křtili.

Po zmínce o *stvoření vody* jako životodárného živlu je na prvním místě jmenována *potopa* (srov. Gen 6-9). Při ní se ukázala jednak ničivá síla vodního živlu, jednak ale též – právě skrze zničení zla – jeho očištná moc. V Novém zákoně apoštol Petr dává tuto pradějinnou událost výslovně do souvislosti s naším křtem: připomíná, že při potopě „*jen několik osob, celkem osm, se zachránilo skrze vodu. Voda, která tehdy byla předobrazem křtu, i vám nyní přináší spásu. Ne že by křest smýval špínu z těla, ale vyprošuje nám u Boha, aby bylo čisté naše svědomí, a působí to zmrtvýchvstání Ježíše Krista*“ (1 Pt 3, 20-21).

Podobný význam jako potopa má i *přechod Rudým mořem* (Ex 14-15): pro vyvolené znamená svobodu, pro utlačovatele smrt. Hřích se utopí, Bohem vyvolený tvor se zázračně zachrání, ovšem poté, co sám vstoupil do smrtonosného živlu. Cesta do života jde skrze risk smrti. Svatý Pavel mluví o projití mořem jako o „*Mojžíšově křtu*“ (1 Kor 10,1-2).

K těmto předobrazným příběhům, zmíněným v modlitbě svěcení křestní vody, můžeme přidat ještě další:

Přechod Jordánu (Joz 3-4) je vlastně jakási repríza Exodu. Lid si má znovu připomenout své kořeny. Nejen otcové, ale každá nová generace, z nich vzešlá, vděčí za svůj život na svobodě zázračnému vysvobození skrze vodu. Právě zde, na prahu zaslíbené země, si to má lid uvědomit. Jako předobraz nových událostí je tento příběh opravdu výmluvný. Do zaslíbené země se vstupuje skrze Jordán, na místě, kde bude později pokřtěn sám Ježíš. Jeho následovníci budou vstupovat do zaslíbené země Církve skrze jeho křest.

Jonáš (1-2): Jonáš je velkým symbolem zázraku spásy. Vržený na pospas moři, symbolu smrti, pohlcen velrybou, personifikací mocnosti zla a smrti, je vyvržen živý. Po třech dnech. Ježíš sám se hlásí k Jonášovi jako k svému předobrazu (srov. Mt 12,39nn. a par.).

Náman (2 Král 5,14): Syrský Náman je poslán prorokem Elizeem, aby se sedmkrát vykoupal v řece Jordánu, a to mu přinese uzdravení z malomocenství.

Křest Janův

Na prahu své veřejné činnosti Ježíš podstupuje Janův křest. O co vlastně šlo? Byl to obřad, který v té době nevykonával zřejmě jen Jan. Existovalo celé křtitské hnutí. Jeho význam pochopíme jen při uvážení celkové atmosféry tehdejší doby. Na přelomu letopočtů byl vyvolený národ stále nesvobodný. Od zničení judského království Babylóniány v 6. století už Davidův potomek na trůn nezasedl. Judsko zůstalo stále vazalem jiných. Až v poslední době se obnovil královský trůn v Jeruzalémě, na něj však dosedl – násilím a lstí – Idumejec Herodes, po němž vládu dědili jeho potomci. Velekněží byli spíše politici, kteří sledovali své mocenské cíle, takže lid zůstával jako ovce bez pastýře. Prorok už dávno nepromluvil. Kde je naplnění všech těch nádherných zaslíbení, která zanechali poslední proroci? Kde je ten slíbený Prorok? Kde je Mesiáš? Už přece musí přijít! Doba, v níž se Slovo stalo tělem, byla plná této eschatologické netrpělivosti a mesiánského očekávání. Farizeové se snažili usplnit příchod Božího království věrným plněním Zákona a všech předpisů, které vytvořila tradice, zachováváním rituální čistoty, která obnášela nejrůznější omývání a také izolaci od všeho nečistého, včetně hříšníků a pohanů. Byli elitářskou skupinou, uzavřenou do sebe. Ještě více byli uzavření esséní, pouštní mniši, kteří se askézí připravovali na závěrečný boj proti synům tmy a na konečné vítězství Boží nad pohanskými národy a proti-božskými silami. A zélóti chtěli Božímu království pomoci na svět násilím.

Křtitské hnutí bylo lidové, a proto se o něm mnoho neví, protože nezanechalo mnoho písemných svědectví. Vyznačovalo se právě křtem. Řecké slovo pro „křest“ (*baptisma*) je podstatné jméno slovesné, odvozené od sloves *baptēin*, *baptizein*, která v klasické řečtině znamenají: „ponořit“, „potopit“; málokdy se používá ve významu „koupat se“, spíše má význam: „utonout“, „zahynout“. V Novém zákoně je to technický kultovní termín, který se vztahuje na rituální židovské očišťování.

Janův křest však není totéž co židovské rituální očišťování, ani nepřipomíná křest proselytů. Jan hlásal všem spásu skrze pokání a obrácení, které se vyjadřovalo obřadem křtu vodou. Význam obřadu byl jasně definován: *Tehdy vycházel k němu Jeruzalém, celé Judsko a celý kraj kolem*

Jordánu, dávali se od něho křtít v řece Jordánu, vyznávající své hříchy (Mt 3,5-6). Takový „křest obrácení“ byl obřadem iniciace (uvedení) do mesiánského společenství, byl podmínkou pro přijetí očekávaného Mesiáše. Janův křest byl „*křest pokání na odpuštění hříchů*“ (Mt 3,11 a par.), tím měl být naplněním prorockých mesiánských příslibů, v nichž se slibuje obnova lidského srdce skrze odstranění hříchu (Iz 1,15nn.; Ez 36,25; Jer 3,22; 4,14; Zach 13,1; Ž 51/50,9). Ve skutečnosti však Janův křest vodou byl jen úvodem, cestou k jinému křtu: ke křtu Duchem a ohněm, který bude udílet sám Mesiáš. Po smrti Křtitele jeho hnutí žilo dál v jeho učednících. Zanechalo stopy až v Asii, v Efesu (srov. Sk 18,25; 19,1-5). Janovo evangelium dosvědčuje, že Jan Křtitel byl některými stoupenci považován za Mesiáše (Jan 1,20; 3,28; srov. Lk 3,15).

Zpráva o Ježíšově křtu v evangeliích

O Ježíšově křtu nás zpravují všichni tři synoptici:

Marek (1,9-11): *V těch dnech přišel Ježíš z Nazareta v Galileji a byl v Jordánu od Jana pokřtěn. V tom, jak vystupoval z vody, uviděl nebesa otevřená a Ducha, který jako holubice sestupuje na něj. A z nebe se ozval hlas: „Ty jsi můj milovaný Syn, tebe jsem si vyvolil.“*

Matouš (3,13-17): *Tu přišel Ježíš z Galileje k Jordánu za Janem, aby se dal od něho pokřtít. Ale on mu bránil a říkal: „Já bych měl být pokřtěn od tebe, a ty jdeš ke mně?“ Ježíš mu odpověděl: „Připusť to nyní; neboť tak je nám třeba naplnit veškerou spravedlnost.“ Tu mu již Jan nebránil. Když byl Ježíš pokřtěn, hned vystoupil z vody a hle, otevřela se nebesa a spatřil Ducha Božího, jak sestupuje jako holubice a přichází na něho. A z nebe promluvil hlas: „Toto je můj milovaný Syn, jehož jsem si vyvolil.“*

Lukáš (3,21-22): *Když se všechen lid dával křtít a když byl pokřtěn i Ježíš a modlil se, otevřelo se nebe a Duch svatý sestoupil na něj v tělesné podobě jako holubice a z nebe se ozval hlas: „Ty jsi můj milovaný Syn, tebe jsem si vyvolil.“*

Všichni tři se shodují v tom, že Ježíš byl od Jana pokřtěn, že při tom na něho sestoupil Duch v podobě holubice a že ho v tu samou chvíli Otec nazval svým milovaným Synem, kterého si vyvolil. Rozdíl je jen v tom, že zatímco u Mk a Lk je hlas z nebe určen jen Ježíšovi („Ty jsi“), u Mt je Ježíš jako Syn představen všem (ovšem ne ve všech rukopisech!). Mt navíc zmiňuje Janovo váhání pokřtít Ježíše. Lk zase jako jediný uvádí, že se Ježíš při křtu modlil. To jsou souhrnná fakta, k jejichž smyslu se nyní pokusíme přiblížit. Můžeme v nich vyčíst následující motivy:

1) Epifanie

První, co o události Ježíšova křtu můžeme poznamenat, je, že v ní vystupují všechny božské osoby. Zjevení Nejsvětější Trojice tak výrazným způsobem nemá jinde v evangeliích obdoby. Je pravda, že i jinde se setkáváme se všemi třemi Osobami spolu, nikde ale tak výslovně a tak „hmataelně“. Marii při zvěstování anděl oznamuje, že na ni sestoupí Duch svatý, moc Nejvyššího ji zastíní, a proto její dítě bude nazváno Syn Boží (Lk 1,35). Zde při křtu se ale o třech osobách Trojice nemluví, nýbrž samy zde vystupují, nechávají se vidět a slyšet! Jde tedy o zjevení tajemství Nejsvětější Trojice, o *epifanii*. Slovo „epifanie“ se nejčastěji používá jako odborný liturgický termín pro označení slavnosti Zjevení Páně, totiž zjevení tajemství o narození Mesiáše pohanským mudrcům z Východu. Ovšem Tradice Církve obě tajemství položila k sobě, spolu ještě se zjevením Ježíšovy slávy na svatbě v Káně galilejské, jak dosvědčují antifony z liturgie hodin o slavnosti Zjevení Páně: „*Dnes se Církev zasnoubila se svým nebeským ženichem, protože Kristus smyl v Jordáně její viny; mudrci spěchají s dary na královskou svatbu; a hosté se radují z vody proměněné ve víno. Aleluja!*“ (Benedictus); „*Slavíme den proslavený třemi divy: dnes přivedla hvězda mudrce k jesličkám, dnes byla na svatbě proměněna voda ve víno, dnes chtěl být Kristus v řece Jordánu pokřtěn od Jana, aby nás vykoupil. Aleluja!*“ (Magnificat – Druhé nešpory). Ve všech třech tajemstvích jde o zjevení Ježíše: hvězdou, hlasem z nebe a ztělesněním Ducha, Ježíšovým znamením proměnění vody ve víno. Mnoho let po první epifanii skrze klanění mudrců, následuje nyní druhá epifanie otevřením samotného nebe: trojjediný Bůh sám se zjevuje: hlas Otce zjevuje Ježíše jako jeho milovaného Syna a Duch svatý na něho sestupuje, aby ho z nebe pomazal na Mesiáše. V Káně pak Ježíš sám ukáže, že on je Ženich, který zve na mesiánské svatební hody.

2) Naplnění Smlouvy

Ježíšova poslušná, pokorná účast na křtu vodou na konci Starého zákona působí, že se nebe otvírá, Duch v podobě holubice na něj sestupuje a Otec se k němu hlásí jako ke svému milovanému Synu. Ježíš zde nastoluje nové spojení mezi nebem a zemí. On sám se stává zaslíbenou novou smlouvou (Jer 31,31nn.; Ez 36,24nn. atd.), která naplňuje starou. Ta stará byla zraněna lidskou nepravostí, kterou lidská strana odpovídala na dar Boží spravedlnosti. Ježíš, který otvírá novou smlouvu, žádá od staré udělení křtu. Ta se děsí: „*Já bych měl být pokřtěn od tebe, a ty přicházíš ke mně?*“ Odpověď: „*Připust' nyní, neboť právě tak nám je třeba naplnit veškerou spravedlnost.*“ Do tohoto sjednoceného „nám“ zahrnuje Ježíš Starý a Nový zákon. Společně mají mít podíl na naplnění veškeré spravedlnosti. O jakou spravedlnost jde? „Jedná se o spravedlnost, kterou

Bůh nabídl svému lidu a která se naplní, když mu ji vyvolený národ dokonale navrátí. To se děje právě zde, kde se Ježíš stává dokonalou smlouvou mezi Bohem a lidstvem, ne však bez spolupráce Izraele, který vykročil na cestu víry v Mesiáše a který musí – zastoupen symbolicky postavou Jana Křtitele – uchránit tuto svou víru v Boží dílo milosti.“^{*} Stará smlouva se snaží *konat* spravedlnost, nová ji nechá – to její prvotní čin – *stát se*: fiat. *Tu mu již Jan nebránil.* Nechal spravedlnosti volný průchod, podpořil ji svým připuštěním.

3) Vyvolený Služebník

Ježíš přijal křest ne proto, že by ho potřeboval, vždyť je bez hříchu, ale proto, aby byl oficiálně představen Izraeli jako Mesiáš. Přece však i pro Ježíše zkušenost křtu v Jordáně měla hluboký existenciální význam. „*Ty jsi můj milovaný Syn, tebe jsem si vyvolil.*“ Nebeský hlas zde prohlašuje o Ježíšovi slova, kterými v Iz 42,1 Hospodin představuje svého Služebníka: „*Hle, můj Služebník, kterého podporuji, můj vyvolený, v němž mám zalíbení. Vložil jsem na něj svého Ducha...*“ Pro Ježíšovo sebevědomí Božího Syna je toto oslovení Otcem základní a stavební. Ne že by Ježíš až od křtu začal být Božím Synem, jak tvrdily starověké kristologické hereze. Ježíš je Božím Synem od vtělení (srov. Lk 1,31.35). Už před křtem považuje Boha za svého jediného Otce, jak vyplývá z jeho odpovědi rodičům, když ho našli v chrámě (Lk 2,49). Přece však při křtu svou synovskou existenci z rukou Otce nově přijímá.

Těžko pochopíme, co se děje v Ježíšově duši, když mu Otec říká: „*Ty jsi můj Syn.*“ Přece však se můžeme tajemství jejich vztahu přiblížit následující úvahou. Čím vlastně my, lidské bytosti, docházíme ke své identitě, jak budujeme své sebevědomí? Ne v prvé řadě na základě introspekce a sebereflexe. Ani na základě toho, co dokážeme vykonat. Naše dílo buduje naše sebevědomí jen natolik, nakolik je přijímáno a oceňováno druhými lidmi. To, co nejvíce buduje naše Já, je právě druhý člověk. To, co identifikuje naše Já, je vztah k nějakému Ty. To, kým jsem *sám v sobě*, pochopím na základě toho, kým jsem *pro někoho*. Novorozeně prožívá už jaksi bezprostředně své osobní bytí, své Já. To však nemá ještě žádný obsah. Jak se dítě uvědomí samo o sobě? Tím, že vidí proti sobě rozzářený pohled své matky. Vidí její radostné oči, které míří na něho! V tu chvíli to nemluvně pochopí, že je, a jeho duše se probudí k životu. Dítě se pak i nadále identifikuje na základě vztahu své matky a otce k němu. Na tom je založena možnost výchovy. Přijde však doba, kdy tento vztah přestane být pro člověka základní a určující. Člověku nestačí vědět, kým je pro rodiče, aby pochopil, kdo je. Hledá „pomoc sobě rovnou“. Hledá

^{*} H. U. von Balthasar, *Licht des Wortes. Skizzen zu allen Sonntagslesungen*, Einsiedeln 1992, str. 30.

své vlastní životní Ty. V partnerské lásce člověk nachází svou pravou identitu a naplnění svého osobního života. Ovšem každý lidský vztah je omezený. Chci vědět, kdo jsem. Ptám se člověka. Jsem tím, kým jsem pro něho. Ale ten, který mi říká, kdo jsem pro něho, se zároveň ptá mne, kdo je. Sám je hledající, tážající se, a tedy nejistý ve své identitě. Navíc člověk je nespolehlivý. Zradí nebo zemře. Kdo mi může opravdu říci, kdo jsem? Jen ten, kdo je sám v sobě pevný, absolutní. Jen ve vztahu k absolutnímu Ty, k Božímu Ty, mohu pochopit, kdo skutečně jsem. Ježíšovi v Jordánu říká Otec: „Ty jsi můj milovaný Syn, tebe jsem si vyvolil.“ Otec mu říká, kým je Ježíš pro něho, a tím také říká, kým je skutečně, protože to říká absolutní Boží Ty. Jedině Ježíš ví, kdo skutečně je. A když skutečně ví, kdo je, když je jistý ve své identitě, může tuto jistotu sdělit i nám. I my můžeme vědět, kdo skutečně jsme, když nám řekne Ježíš, kým jsme pro něho – a skrze něho pro Otce.

4) Trpící Služebník

Jde ještě o něco jiného než o osobní vztah mezi Otcem a Synem. „Ve křtu se stalo něco, co změnilo běh Ježíšova života... Byl to moment, v němž Ježíš přijal své povolání“ (Ch. H. Dodd). „Právě v momentě křtu Ježíš dosáhl jistoty, že měl přijmout roli Hospodinova Služebníka“ (O. Cullmann). V Ježíšově lidském vědomí, dochází v tuto chvíli ke splnutí dvou postav: triumfálního Mesiáše, který měl v představách lidu různou podobu (královskou, kněžskou), a Služebníka Hospodinova. Ten není jenom milovaný a vyvolený, není jen „Smlouvou lidu a světem národů“ (Iz 42,6; 49,6). Služebník je také muž bolesti, který na sebe vezme utrpení a smrt jako zástupný trest za vinu nevěrného lidu (srov. Iz 50,4-11; Iz 52,13-53,12). Toto splnutí Mesiáše a trpícího Služebníka bude od nynějška určovat novou mesiánskou identitu Ježíšovu a dá všem jeho slovům a činům nezaměnitelný rys.

„Toto zjevení ze strany Otce však nenachází Ježíše nepřipraveného. Jeho rozhodnutí dát se od Jana pokřtít, jeho stání ve frontě spolu s hříšníky, takže se mezi nimi úplně ztratil, byl už krok k přijetí hříchů lidí, což je základní rys poslání Hospodinova Služebníka (srov. Iz 53,6). Scéna, ve které je Ježíš pokřtěn uprostřed hříšníků, je jakoby předehera ke scéně, v níž Ježíš bude ukřižován mezi zločinci.“*

Celý Ježíšův život můžeme vidět ve světle jeho poslání Služebníka. Už jméno „Ježíš“ bylo před jeho narozením Josefovi zdůvodněno slovy anděla: „On totiž spasí svůj lid od hříchů“ (Mt 1,21). To je jeho jméno, definice jeho identity a smyslu života, který se dokonale kryje s jeho posláním. Na prahu své veřejné činnosti podstupuje Ježíš Janův křest. Samotné přijetí tohoto křtu už je implicitním vyznáním hříchu. Ježíš

přichází k Jordánu, postaví se do fronty mezi hříšníky, a když na něho přijde řada, svlékne se, nahý sestoupí do řeky a nechá se pokřtít. Jediný nevinný, vstupuje do Jordánu s těmi, kdo vyznávají hříchy. Vyznává je implicitně s nimi. Nevyčleňuje se. Je pokorný a solidární. Jan se bouří. Ježíš trvá na svém, svůj požadavek zdůvodňuje „veškerou spravedlností“. Je to zvláštní spravedlnost, když nevinný a spravedlivý se má chovat jako hříšník. Je to spravedlnost Boha, který ospravedlňuje. Ježíš se má stát nástrojem tohoto ospravedlnění. Na něm se má stát zjevným, co to Boha stojí, když nás má uznat za spravedlivé. Zde v Jordánu se zahajuje Ježíšovo poslání spasitele od hříchů. Zde na sebe vzal hřích světa. Právě zde dostává od Jana titul „*Beránek Boží, který snímá hřích světa*“ (Jan 1,29). Bere na sebe hřích celého světa, všech lidí všech dob. A právě teď, ve chvíli, kdy Ježíš vystupuje z Jordánu, obtěžen hříchem celého světa, který na sebe dobrovolně vzal, který svým pokorným sestupem do vody přijal veřejně za svůj, právě teď se otevírá nebe, na Ježíše sestupuje Duch svatý a Otec se k němu hlásí: „*To je můj milovaný Syn, v něm mám zalíbení*“. Ano, právě takový Ježíš nachází v očích Otce zalíbení, pokorný, ztracený mezi hříšníky. Otec ho mezi nimi nepřehlédne. Hřích, který na Ježíšovi ulpěl, nebrání Otcí, aby v něm dále viděl svého milovaného. Naopak, právě ten, který pokorně a poslušně nese a vyznává „svůj“ hřích, ten se líbí Otcí. Ježíšova pokora, solidarita s hříšníky, jeho dobrovolné zřeknutí se sebe v náš prospěch, to ho legitimuje jako Božího Syna a to nám otvírá nebe. Boží Trojice se zjevuje skrze Služebníka, který nás spasí od hříchů. Epifanie Boží není samoúčelná, ale – jako vždycky v Bibli – má spásný význam. Bůh se zjevuje, aby spasil. A – z druhé strany – naši spásou je právě zjevení Boha.

Ježíš vstoupil do Jordánu, do vody, v níž se všichni chtěli očistit od svých hříchů. Ta voda ale sama od sebe očistnou moc neměla. Spíše se stala stokou, která potřebovala očistit. Ježíš svým sestupem do Jordánu očistil a posvětil Jordán a každý křestní pramen. Při křtu v řece Jordánu na něm hřích ulpěl, prosákl do něho až na kost. Nyní se ho nezbaví jinak než křtem krve. Hřích bude zničen, až bude zničen On. Hřích bude zlikvidován jeho smrtí. Ježíš se ponořil do vody, do stavu hříšníků, zmizel z povrchu země, jako se jednou – jako Jonáš – ponoří do smrti a pohřben zmizí z povrchu země. Ježíšovo poslání spasitele od hříchů se veřejně zahájilo u Jordánu, naplní se na kříži. V Jordáně na sebe Ježíš vzal hřích světa, na kříži ho zničí ve svém utrpení, usmrtí ho svou smrtí. V Jordáně na něho sestoupil Duch svatý, na kříži Ducha vydá. V Jordáně se otevřela nebesa a Otec se k němu hlásil, na kříži se nebe zatmí a Otec se od Syna odvrátí. Křest v Jordáně se naplní ve křtu krve. Tam se Ježíš ponoří do smrti a pro nás se roztrhne chrámová opona, naše hroby se otevrou (Mt 27,52). Sestup do Jordánu se naplní sestupem do pekel.

* R. Cantalamessa, *I misteri di Cristo nella vita della Chiesa*, Milano 1992, str. 132.

Hans Urs von Balthasar vyjadřuje spojení obou Ježíšových křtů, křtu vodou a křtu krve, následovně:

Že se Ježíš nechává pokřtít s veškerým lidem, který usiluje o obrácení se od svých hříchů, to obsahuje cosi tajemného. Je to, jako by chtěl už ve svém prvním veřejném úkonu oznámit svoji solidaritu s hříšníky. Později bude přijímat své skrze křesťanský křest do Církve, skrze ponížení sestupu do vody jako živlu smrti a znovuoživení. Nechce těm, kdo jsou jeho, ukládat nic, co by on sám neprodělal. A jestliže křest bude skutečně znamenat být s ním pohřben v jeho smrti a znovu být vnořen k novému nepomíjivému životu – jak vyličí Pavel (Řím 6) –, pak už tento první křest byl pro něho závazným se předem k vlastnímu utrpení a zmrtvýchvstání. Všechno, co se stalo mezi křtem a křížem, je zarámováno jediným jednotným smyslem a děním. Křest v Jordánu je pro Ježíše křest „Duchem svatým“, křest na kříži je pro něho křest „ohněm“. První je solidarita s hříšníky, kteří mají být očištěni, druhý je spálení společného hříchu světa.

5) Mesiánské pomazání

V Jordáně Ježíš zakouší novým způsobem Otce a zahajuje své poslání, poslání Mesiáše. Sestupuje na něho Duch svatý, který má v Ježíšově mesiánském poslání nezastupitelnou úlohu. Ježíš je Mesiáš, Kristus. Jak hebrejské *másijách*, tak řecký ekvivalent *christos*, znamená „pomazaný“. Mesiáš není tedy především divotvůrce, bytost oplývající mocí, ale ten, kdo přijal pomazání. Ježíšovo mesiášství je spojeno s jeho křtem v Jordánu. Tam se stal Mesiášem, Kristem, neboť tam byl pomazán Duchem svatým. Tak to říká apoštol Petr ve svém kázání v domě setníka Kornélia v Césareji: „Vy víte, co se po křtu, který hlásal Jan, událo nejdříve v Galileji a potom po celém Judsku: Jak Bůh pomazal Duchem svatým a mocí Ježíše z Nazareta, jak on všude procházel, prokazoval dobrodiní, a protože Bůh byl s ním, uzdravoval všechny, které opanoval ďábel“ (Sk 10,37n.). Před křtem jistě už existovala jiná pomazání Syna Božího: pomazání Duchem svatým v okamžiku vtělení, pro které na Marii sestoupil Duch svatý (Lk 1,35). Vždyť pastýřům anděl Páně oznámil radostnou zvěst o narození Spasitele, kterým je „Kristus Pán“ (Lk 2,11). Podle některých Otců bylo dokonce ještě dříve učiněno „kosmické“ pomazání, totiž pomazání, které přijalo Slovo od Otce, aby skrze ně mohl být stvořen svět, aby skrze ně mohlo být „pomazáno a ozdobeno všechno“ a svět aby tak dostal svůj lesk.** Duch svatý je přítomný v Ježíšově životě od početí. Přece však slavnostní pomazání při křtu v Jordáně má svůj zvláštní a rozhodující význam. Je příležitostí k zahájení Ježíšova mesiánského poslání. Může-

* H. U. von Balthasar, *Licht des Wortes*, str. 240-241.

** Srov. Irenej, *Epideixis* 53.

me říci, že jako při vtělení se Slovo stalo mocí Ducha svatého tělem, „Ježíšem“, tak se při křtu přijetím téhož Ducha se stalo „Kristem“, Božím pomazaným, Mesiášem. Duch Hospodinův měl podle Izaiášova proroctví spočinout na Mesiáši, Výhonku z pahýlu Jesse, a tak ho měl uschnout k jeho dílu (Iz 11,2n.). Tentýž Duch také měl spočinout na Hospodinově Služebníku (Iz 42,1; srov. 61,1). Duch svatý nyní přichází, aby Ježíše pomazal, posvětil, udělil moc, nezbytnou k jeho poslání, které neznamená prostě pouze spasit lidi, ale spasit je zcela určitým konkrétním způsobem, stanoveným Otcem, totiž skrze ponížení, dobrovolnou poslušnost a zástupnou obět Služebníka.

Mesiáš, Kristus, Pomazaný. To slovo samo vyjadřuje vztah. Pomazaným se člověk stává skrze pomazání, když ho totiž někdo pomaže. Pomazání, které Ježíš přijal v Jordánu, je pomazání trinitární, neboť v něm byly zúčastněny všechny tři božské osoby. Tak o tom mluví Otcové: „Ve jménu Kristus je zastoupen ten, kdo pomazal, ten, kdo byl pomazán, a samotné pomazání, kterým byl pomazán. Vskutku, Otec pomazal a Syn byl pomazán, zatímco Duch svatý byl samo pomazání.“* „Jmenovat Krista znamená vyznávat celou Trojici; znamená to totiž ukazovat na Boha, který pomazal, na Syna, který byl pomazán, a na pomazání, kterým je Duch svatý.“

Vybaven Duchem, může Ježíš zahájit své mesiánské poslání. Raniero Cantalamessa shrnuje velmi výstižně, v čem toto Ježíšovo poslání, naplňované v Duchu, spočívá:**

Celý Ježíšův život se děje pod vedením Ducha svatého. V některých klíčových momentech evangelisté výslovně zmiňují působení Ducha v Ježíšově životě. Můžeme vyčlenit zvláště tři takové momenty: Duch vedl Ježíše na poušť, aby tam byl pokoušen od ďábla (Mk 1,22); Duch posvětil Ježíše, aby hlásal radostnou zvěst chudým (Lk 4,18); v Duchu Ježíš jása a říká: „Velebím tě, Otče,...“ (Lk 10,21). Jinými slovy: Duch vede Ježíše, aby bojoval s démonem, hlásal evangelium a modlil se k Otcovi a nabídl se mu za obět. V těchto třech momentech se uskutečňuje Ježíšovo mesiánské pomazání, které je trojí: královské (zlomení vlády odpůrce a nastolení království Božího), prorocké (hlásání evangelia) a kněžské (modlitba a obět).

Ježíš zahajuje své veřejné poslání, poslání Mesiáše, Hospodinova Služebníka. Této nové etapě Ježíšova života odpovídá nové pomazání Duchem svatým. Je to nové pomazání. Nejde o to, že by Ježíšovi předtím něco chybělo k plnosti jeho božství (jak hlásal arianismus). Ježíš už je Boží Syn, plný Ducha svatého. Nyní však z této pozice půjde mezi lidi

* Irenej, *Adv. Haer.* III,18,3.

** R. Cantalamessa, *I misteri di Cristo nella vita della Chiesa*, str. 145.

a bude ze svého bohatství rozdávat. Jeho bytí se stává jeho posláním. Von Balthasar k tomu poznamenává:*

Poprvé se tu setkávají dvě spřízněné svátosti: křest a biřmování. Ta druhá naplňuje skrze poslání to, co ta první založila skrze znovuzrození z Boha. Věčný Syn, který je od věčnosti rozen z lůna Otcova a nepotřeboval žádné znovuzrození, nechává se pokřtít, aby se stal předobrazem svých budoucích hříšných bratrů a sester. Jeho vycházení z Otce, *processio*, přijalo k tomu vysloveně způsob poslání, *missio*, přičemž už nenechává spolu s Otcem vycházet Ducha lásky, tak jako ve věčnosti, nýbrž ho v poslušnosti nechává na sebe sestoupit a spočívat jako Ducha lásky, seslaného na něho od Otce a dávajícího mu pokyny. Jeho následuje, jím hnán činí od této chvíle jen láskyplnou vůli Otce. Duch nyní spočívá na Synu, neboť tak to vyžaduje poslání, které přichází vždy shora, které si člověk nikdy nedává sám. Spočívá však samozřejmě rovněž v Synu, který činí vůli Otce ze svého nejhlubšího nitra, a ne jako zákon uložený zvnějšku; je přece od věčnosti Zrozený z Otce, Dítě, které je zasvěceno do smýšlení Otcova srdce.

Poznámky ke karmelitánské řeholi (2. část)

(Podle P. Keese Waaijmana, O.Carm.)

Narratio (výklad)

Narratio (neboli argumentatio; vlastní stať dokumentu) bývá přirovnáno ke čtyřem zdem domu, postaveným na základu exordia (o něm byla řeč minule). Úkolem narratia je vystihnout to konkrétní, oč v listu jde, samotný obsah sdělení; v případě Albertova textu tedy vyjádřit to, co bude karmelitánům vlastní. Gramaticky tvoří přechod od exordia k narratiu slova „Protože však...“ a v narratiu se pak hojně vyskytují varianty zájmena vy.

„Pravidla pro život“ (formula vitae) musí v oblasti spirituality vždy vycházet ze zkušenosti a ke zkušenosti opět vést. Tak to platí i v tomto listu. Albert navazuje na to, jak poustevníci na Karmelu už žili. Oni mu totiž předkládají ke schválení svůj „záměr“: „...žádáte, abychom vám podle vašeho záměru dali pravidla pro život...“ Latinské slovo *propositum* (záměr), obsažené v originálním textu, bývalo tehdy užíváno ve smyslu řeckého askesis: označovalo určitou asketickou praxi. A naopak Albertova pravidla uvádějí bratry zas do životní zkušenosti – pro ně nové. Proto se jich karmelitáni mají a musejí držet: „...která byste měli v budoucnosti zachovávat.“ Život na Karmelu tak pro každého z bratrů zna-

mená stálý proces přetvoření, do něž jsou vtahovány další a další vrstvy jeho osobnosti. Přidržíme se vnější architektury odříkání a zvyklostí; držíme se jimi sledovaného očišťování; udržujeme se v bdělosti pro Boží příchod. Tím vším se stáváme lidmi, kteří se drží Boha.

Jestliže narratio bývá, jak jsme řekli, přirovnáváno ke čtyřem zdem stavby, na Albertovu řeholi se tento přírůbek výborně hodí také proto, že Albertovo narratio sestává ze čtyř částí, z nichž vždy dvě spolu souvisejí. První dvojice se zaměřuje na čistotu srdce (kap. 4 – 17): vykládá se tu, jak musí být základní vybavení (4 – 9) na cestě k pracovnímu cíli (*skopós*) rozvinuto cvičením (10 – 17). Druhá dvojice je zaměřena na kontemplaci (kap. 18 – 21): rozvádí se tu, jak mohou vlastnosti Boží, které jsou vnímány až vnímavým srdcem (18 – 19), trvale a pronikavě dál působit v našem životě (20 – 21). Albert tak ve svém narratiu do písmene vykládá dvojí cíl karmelitánského způsobu života. Dvojí cíl, který předtím ve východisku svého listu objasnil s ohledem na všechny způsoby zasvěceného života.

Narratio Řehole obsahuje čtyři základní prvky:

1. prvek: Základní vybavení (kapitoly 4 - 17)

Po stránce jazykové si všimněme, že se tu často opakuje sloveso *mít* (mít místo, převora, celu). Autorita převora dává společenství strukturu, místo (k usídlení komunity) znamená základní předpoklad pro život společenství, cela představuje životní prostor pro každého jednotlivého bratra. To vše jsou základní součásti života na Karmelu.

Klíčové slovo *mít* tu nemá význam „vlastnit“, ale: moci používat, mít k dispozici. Toto vybavení je určeno k používání: Mám, abych... (o cvičení se v používání této výbavy pak bude řeč v kap. 10 - 17).

Dále je nápadné, že v tomto karmelském společenství se uplatňuje dvojí polarita, dvojí pnutí. První je v textu ukryto ve slůvku *vy* nebo *váš*: to zahrnuje jednak stránku společenství (jednomyslný souhlas všech; převor a bratři; převor za souhlasu ostatních bratrů, společné místo k jídlu – refektář; společně naslouchat čtení) a stránku jednotlivce (tu zahrnují výrazy: každý z ostatních; každý z vás; nikomu z bratrů; vyměnit s jiným). Druhé polární pnutí je mezi pojmy převor a bratři. Nastává volbou převora: „Nejprve tedy ustanovujeme, abyste jednoho z vás měli jako převora.“ Zvolený převor je v následujících kapitolách zmiňován zároveň s bratřími třikrát:

- převor a bratři volí vhodné místo;
 - převor za souhlasu bratrů rozděluje jednotlivcům cely;
 - bratři si nesmějí navzájem zaměnit cely, jen s povolením převora.
- Kromě toho při vstupu do místa, kde komunita žije, má být situována převorova cela (kap. 9).

* H. U. von Balthasar, *Du krönst das Jahr mit deiner Huld*, Einsiedeln 1982, str. 38.

Mít převora (kap. 4)

Albert nejprve mluví o převorovi: o tom, že je třeba, aby jej společenství mělo, o tom, jak bude převor svého úřadu nabývat, a nakonec o poslušnosti ostatních bratří vůči němu. K tomu Inocenc IV. připojil zmínku o slibu čistoty a chudoby.

A) Ustanovení mít převora: Latinské slovo *prior* (které je dodnes patrným základem i českého slova převor) znamená původně „přednější; ten více vpředu“ a je třeba si tu doplnit: mezi bratry. Převor není opat, nedostává svůj úřad na celý život, není „pater familias“, tedy hlava rodiny. Je bratrem uprostřed bratří. Proto také Albert oslovuje všechny titulem „bratr“, i převora: „Ty pak, bratře B., a kdokoli bude po tobě ustanoven převorem.“ Ustanovením autority převora dostává onen hlouček bratří strukturu řeholního společenství. Výraz převor signalizuje cenobitismus (řeholní život ve společenství): karmelitánský model života je od nynějška model také cenobitský. Převor a bratři tvoří collegium, převor je jedním z nich a je do svého úřadu volen bratřími, nikoli jmenován zvenčí (toto ustanovení bylo přejato od dominikánů).

B) Volba převora: postup volby převora byl navržen a schválen Třetím a Čtvrtým lateránským koncilem (1179 a 1212) a obsahoval tři kroky: 1. někdo ze společenství byl vyzdvižen do popředí a vyzván, aby společenství vedl; 2. ten, kdo měl nad společenstvím duchovní pravomoc, na náležitý průběh volby dohlížel a potvrdil jej (místní biskup nebo farář, záleželo na statutu společenství); 3. biskup nebo farář uvedl zvoleného převora do úřadu (tzv. instalace). Řehole tyto tři kroky se samozřejmějstí předpokládá.

Výslovně Albert upravuje pouze první krok: volbu.

Uplatňuje se tu dvojí princip: kvantitativní a kvalitativní.

Z kvantitativního hlediska je nejlepší jednomyslná volba, při níž jednoho dotyčného zvolí všichni. Pokud to není možné, pak ho má volit alespoň „větší část“ komunity, tedy absolutní většina (více než polovina) z celkového počtu bratří. V Řeholi nejde o relativní většinu (skupinu početnější než ostatní skupiny brané jednotlivě).

Kvalitativní princip usiloval dbát na kvalitu voleného kandidáta i na kvalitu hlasů voličů. Za tím účelem byla navržena zvláštní metoda. Byli jmenováni tři tzv. skrutátoři, kteří všem bratřím položili otázku: Koho volíš a proč? Tato část volby byla tajná. Zároveň byl na základě vykonávaných funkcí, věku, vědomostí, zásluh atd. sestaven seznam „rozumnější části“. Oba seznamy byly položeny vedle sebe a následovalo veřejné projednání (*collatio*) počtu hlasů, které jednotliví kandidáti obdrželi, kvality hlasů a motivů při nich uvedených. Projednával se i poměr mezi

kvantitou a kvalitou hlasů. To vše se promítlo do výsledné volby a pak následovaly další dva výše zmíněné kroky.

Takovou volbou komunita nejen získala nového převora, ale i sebe samou si víc uvědomila. Všichni totiž museli vyjít sami ze sebe, aby vyvolili jednoho ze svého středu. Každý musel někomu jinému vyjít svoji volbu a zdůvodnit ji. Toto vyjít ze sebe se netýká jen vnějšího průběhu volby, ale zasahuje rozum, vůli a srdce. Pokud volba probíhala korektně, pak společenství nejen *mělo* převora, ale vybudovalo samo sebe kolem určitého středu. Svým jednomyslným rozhodnutím pro „jednoho z vás“ se komunita sjednotila v bratrské společenství.

Albert měl při sestavování Řehole na mysli jen převora poustevníků na hoře Karmel. Když bylo ale zřízeno více domů, které vytvořily provincie, chápal se v Řeholi zmiňovaný převor jako generální převor, to znamená převor všech karmelitánských provincií. Tak tomu bylo oficiálně od r. 1247. Tradici, že tento převor byl volen bratřími a ne jmenován nějakou autoritou zvenjšku, potvrdil roku 1229 papež Řehoř IX.

C) Závazek poslušnosti: Výraz „*at' mu slíbí poslušnost*“ znamená: slíbit věrnost. Převora slibují poslouchat všichni bratři; i ti, kteří ho nevolili, se tak veřejně zavazují, že budou řídit svoji vůli podle jeho vůle. Je těžké „zevnitř“ přijmout za své, co přichází zvenčí. V duchovním životě jde vždy o to vyjít ze sebe a zároveň otevřít se (směrem dovnitř, do nás). Četba Písma a liturgie, cela a mlčení jsou formy, které musíme cvičit tak řečeno „zvenčí“. A zároveň do nich musíme i sami sebe vložit, abychom je prozkoumali a cítili se v nich doma. Tak i poslušnost vyžaduje, abychom si připustili vůli druhého, a zároveň abychom vyšli sami ze sebe a vpravili se do perspektivy druhých.

D) Skutečně poslouchat: „*a když ji slíbí, at' se ji ... snaží skutkem opravdově zachovávat.*“

Závazek poslušnosti je vyjádřen určitými slovy v určitém okamžiku a situaci. Skutečná poslušnost ale vyžaduje ustavičné úsilí. Poslušnost se osvědčuje skutky. Vůle druhého (převora) je „vně mé vůle“, a tak poslušnost vůči ní prolamuje těsné meze mé vlastní vůle směrem ven. V tomto světle je třeba rozumět pro naše uši tvrdým slovům Jana Kassiana: „Konečným cílem cenobity je, aby usmrtil a ukřižoval svou vůli.“*

E) Tři sliby: rozšíření slibovat poslušnost „*spolu s čistotou a zřeknutím se vlastnictví*“ bylo do Řehole přidáno při její úpravě za papeže Inocence IV. v r. 1247. Až do 12. stol. se trojice chudoba-čistota-poslušnost takřka nevyskytuje, rozhodně ne jako označení řeholní profese. Do té

* Collationes, XIX, 8.

doby se sliby skládaly tím, že se člověk *fakticky* připojil k určité formě zasvěceného života. Nejednalo se o nějaké veřejné prohlášení, neřku-li o slib čistoty, chudoby a poslušnosti. Samotný vstup byl profesí. Tím, že dotyčný nosil hábit, žil v určitém klášteře a podílel se na celém jeho chodu, projevoval, co chce a k čemu se cítí zavázán. Do 13. století lze řeholní život shrnout do slov „život v samotě“ (jelikož podle tehdejších představ nebylo možné vést duchovní život ve městě). Zároveň tím bylo zřejmé, kdo k tomuto stavu přísluší. Od počátku 13. stol. se trojice čistota-chudoba-poslušnost začala užívat jakožto charakteristika řeholního života stále častěji (a to platí prakticky dodnes). Otázka tedy nezní, zda karmelitáni skládali věčné sliby, ale zda měli oficiální statut řeholníků. Status způsobu života rozhodoval o druhu profese. Innocencova úprava (respektive vliv jeho dominikánských poradců) připojením slov o čistotě a chudobě měla přetvořit Albertem předepsaný způsob života v církevněprávní podobu života skutečně řeholního. Připojením trojice slibů (a to ne roztroušeně v textu, ale spolu na jednom místě) se karmelitánský způsob života stává oficiální řeholí. Spojitost slibů s kapitolou o převorovi není náhodná. Jako ustavením autority převora nabylo společenství karmelitánů jasné struktury, tak slibem se bratři opravdu stávali členy tohoto společenství.

* * *

Co tyto pokyny Řehole mohou tlumočit nám dnes?

Očista srdce je především očistou od sobectví, které Bible pojmenovává tak výstižně: svévole.

Velkou pomocí na cestě k prosazení Božího řádu v našem srdci jsou přitom jasné vymezené vztahy, jasné pojaté závazky (pevně daná struktura). Kdo je převor, kdo je bratr ve stejném postavení jako já. Obecně pro duchovní život: koho chci skutečně poslechnout, s kým se budu vždy radit, od koho pouze příležitostně vyslechnu jeho názor...

Opravdu pro každého z nás stojí za zvážení, jestli by nebylo dobré zvolit si někoho, komu předložíme každé své závažné rozhodování. Slibuji si od toho dvojí:

1) budeme pozornější pro to, která naše rozhodnutí se vlastně týkají věcí skutečně závažných; doufám, že pak je tak snadno nepodceníme;

2) zavážu-li sám sebe předsevzetím vždy se poradit s dotýčným člověkem, nebude v oněch jednotlivých případech pak moje rozhodování tolik ovlivňováno mými emocemi, svéhlavostí a jednostranností.

Nepřehlédně také, že podle řehole se autorita vytváří zodpovědným spolurozhodnutím těch, kdo se zavazují poslouchat. Každý do toho má mluvit!

Očišťování od svévole není záležitostí okamžiku pronesení slibu, ale uskutečňuje se dlouhodobě - poslušností, prosbou o radu, bdělostí vůči dalším způsobům oslovení ze strany Boží.

Jan Matěj Rolsberg,

**dobrodinec Kostelního Vydří,
který si přál nebýt v modlitbách zapomenut**

P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.

Možná jste si už někdy dříve všimli náhrobního kamene u presbytáře poutního kostela Panny Marie Karmelské v Kostelním Vydří. Letos se k němu váže významné výročí. Před dvěma sty lety, 22. září 1803, zemřel v Olomouci Jan Matěj rytíř Butz z Rolsbergu, potomek významné slavonické rodiny, důležitá osobnost mezi moravskými duchovními v 18. století a dlouholetý mecenáš mariánského poutního místa v Kostelním Vydří. Do tohoto hrobu byl uložen 29. září 1803.

Jan Matěj Butz se narodil roku 1712 ve Slavonicích: Jeho otec tu byl císařským poštmistrem a svými organizačními schopnostmi zasahoval i do veřejných záležitostí města. Jeho děd byl podporovatelem slavonického kostela a náboženského života ve Slavonicích. Rodině patřilo panství v Kostelním Vydří.

Jan Matěj Butz a jeho bratr Josef Ignác se stali katolickými kněžími, působili na různých místech na Moravě a ve Slezsku a dosáhli kanovnické hodnosti v Brně a později pak v Olomouci. Vystřídali se ve správě významné olomoucké farnosti u kostela sv. Mořice. Jan Matěj Butz stanul dokonce v r. 1776 po smrti biskupa Hamiltona v čele olomoucké diecéze jako kapitulní vikář. Řídil prozatímne duchovní správu celé Moravy, než došlo k připravovanému založení nové diecéze v Brně a k jmenování prvního olomouckého arcibiskupa. Během jeho ročního působení ve funkci kapitulního vikáře vypukly na Valaš-

sku protikatolické nepokoje, které nakonec nepřímo vedly k vydání tolerančního patentu v roce 1781, jímž byla v rakouské monarchii povolena svoboda vyznání také evangelíkům. Jan Matěj Butz si v celé ožehavé záležitosti počínal prozíravě a smířlivě. Byl také úzce spjat s prostředím olomoucké kapituly. Jejím členem byl plných padesát let. V roce 1780 jej kapitula dokonce zvolila svým proboštem.

Jan Matěj Butz významně ovlivňoval rozvoj poutního místa v Kostelním Vydří. Kromě finančních příspěvků na stavbu budov jsou jeho darem důležité součásti interiéru kostela: kamenný oltář a svatostánek, přispěl na pořízení kazatelny a křtitelnice. Faře ve Vydří odkázal svou rozsáhlou knihovnu. Podporoval církevní hudbu a hudební vzdělávání na tomto místě. Poutní areál v Kostelním Vydří určil ve své závěti také za místo svého posmrtného odpočinku. Ve své závěti vyjádřil přání, aby za něj byla v Kostelním Vydří u Panny Marie Karmelské každý týden obětována mše svatá.

Životní příběh Jana Matěje Rolsberga a širší historické pozadí tehdejší doby představuje nyní podrobně slovem i obrazem poutníkům a milovníkům vyderského poutního místa i všem zájemcům výstava čtrnácti nástěnných panelů, instalovaná dlouhodobě v ambitu u kostela. Přichází tu ke slovu historie i zbožnost, umění i prostá lidská zkušenost a moudrost. Věřím, že seznámení se s výstavou může být těm, kdo do Kostelního Vydří přicházejí, obohacením i pro jejich duchovní život.

KARMEL – časopis pro duchovní život

Vydává Českomoravská generální delegatura řádu karmelitánů v Kostelním Vydří.

Odpovědný redaktor P. Gorazd Cetkovský O.Carm.

ISSN – KARMEL 1210 – 499X

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou s. p., ředitelstvím odštěpného závodu Jižní Čechy v Českých Budějovicích, j. zn.: P – 1911 / 97 ze dne 9. dubna 1997.

Evidenční číslo: MK ČR E 13791.